

Asia: VN/1088/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (lukio- ja ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksut EU/ETA-valtioiden ulkopuolisille ja ammatillisen koulutuksen tilauskoulutus)

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnon keskeinen sisältö

-

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia

-

Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen tilauskoulutusta koskevia ehdotuksia

-

Lausuntonne koskien ammatillisen koulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia

-

Lausuntonne koskien lukiokoulutuksen lukuvuosimaksuja koskevia ehdotuksia

Kemijärven kaupunki näkee kansainväliset lukiolaiset pienten lukioden ja kuntien vahvuutena ja pelkää mahdollisten lukukausimaksujen johtavan tilanteeseen, jossa kansainvälisiä nuoria ei suomalaisiin lukioihin enää jatkossa hakeudu.

Luonnostekstissä on tunnistettu lukiokoulutuksen kiinteä vuorovaikutus perusopetuksen kanssa. Pienillä paikkakunnilla lukio ja perusopetus ovat aina tiiviissä vuorovaikutuksessa keskenään. Tilat ja hallinto ovat yhteisiä, samoin opettajat. Tämä tarkoittaa esimerkiksi opettajien kohdalla sitä, että opettaja opettaa sekä perusopetuksessa että lukiossa saaden siten kasaan opetusvelvollisuuden verran opetustunteja. Esimerkiksi Kemijärvellä on vain kaksi aineenopettajaa, jotka opettavat vain lukiossa, muut ovat perusopetuksen kanssa yhteisiä opettajia. Luonnoksessa esitetään (s. 23), että vain noin 4 % aineenopettajista olisi Suomessa perusopetuksen ja lukion yhteisiä opettajia.

Kemijärvellä luku on 70 % ja pienemmissä kunnissa se on vieläkin suurempi. Mikäli lukio kunnassa pienenee ja siten lukion opetustunnit vähenevät, aiheuttaa se haasteita saada opettajille opetusvelvollisuuden verran opetustunteja. Tämä voi johtaa opettajatehtävien osa-aikaistamiseen ja se tuo haasteita henkilöstön pysyvyydessä ja siten myös rekrytoinnissa. Huomionarvoista on, että tiettyjen opettajien kohdalla rekrytointihaasteet ovat jo nyt merkittävät ja mahdolliset lukuvuosimaksut voivat tilannetta haastaa entisestään.

Luonnoksessa esitetään (s. 23), että mikäli lukuvuosimaksujen myötä joissakin kunnissa lukiokoulutus pienenee tai loppuu kokonaan, tulee sen vaikutusta perusopetukseen ehkäistä kuntien välisellä yhteistyöllä, esimerkiksi jakamalla perusopetuksen opettajia kuntien välillä. Ajatus kuntien välisestä resurssista on hyvä ja sitä on viime vuosien aikana Itä-Lapissakin tehty pienessä mittakaavassa. Totuus kuitenkin on, että yhteisen opettajaresurssin toteutus syrjäseuduilla on haastavaa ja jopa mahdotonta. Kuntien ja kuntien eri koulujen väliset pitkät välimatkat haastavat yhteisten opettajien palkkaamista ja viikoittaisen opetuksen toteuttamista. Etäopetus on hyvä vaihtoehto, mutta kokemuksesta voimme sanoa, että se sopii perusopetukseen vain tietyissä tilanteissa.

Luonnoksessa todetaan (s. 20), että ulkomaalaisten osaajien houkuttelu Suomeen on ollut jo pitkään suomalaisessa yhteiskunnassa tavoitteena. Lisäksi luonnoksessa todetaan (s. 20 ja 25), että kansainvälisten lukiolaisten jääminen Suomeen toisen asteen koulutuksen jälkeen ja myöhempi työllistyminen Suomessa ovat epävarmaa. Näemme, että suomen kielen ennen koulutusta oppinut, lukion oppimäärän sekä ylioppilastutkinnon suomen kielellä suorittanut kansainvälinen nuori on varsin hyvin kiinnittynyt yhteiskuntaan ja siten hyvin potentiaalinen suomalaisen yhteiskunnan jäsen myös toisen asteen koulutuksen jälkeen. Kokemuksemme sekä tutkimuksen mukaan kansainväliset nuoret, jotka suorittavat toisen asteen koulutuksen Suomessa, ovat jääneet opintojen jälkeen Suomeen opiskelemaan tai ennen korkea-asteen koulutusta väliaikaisesti tekemään työtä. Sallan kunta, joka on jo vuodesta 2007 harjoittanut kansainvälistä rajalukiotoimintaa, on ollut mukana tutkimuksessa, jonka mukaan vuodesta 2017 alkaen kaikki lukion Sallassa käyneet kansainväliset nuoret ovat toisen asteen opintojen jälkeen jääneet Suomeen jatko-opintoihin. Viime vuosina Kemijärven lukiossa opiskelleista kansainvälisistä nuorista kaikki ovat valmistuneet ylioppilaisiksi. Jokainen heistä on jäänyt Suomeen suorittamaan jatko-opintoja ja osa on perustanut perheen.

Luonnoksen sivulla 14 todetaan, opintojen keskeyttäminen kansainvälisten lukiolaisten kohdalla on varsin vähäistä. Tämä on myös Kemijärven kaupungin kokemus opetuksen järjestäjänä. Tämä on osoitus siitä, että suomalaisiin lukioihin toisen asteen koulutusta suorittamaan tulleet opiskelijat ovat sitoutuneita opiskeluun ja kotoutuneita paikkakunnalle.

Luonnoksen sivulla 23 pohditaan sitä, miten kansainväliset lukiolaiset saapuvat Suomeen ilman vanhempia ja altistuvat siten heidän kehitykselleen haitallisille asioille. Kemijärvellä kansainvälisille lukiolaisille on järjestetty monenlaisia tukitoimia, jotta asuminen ja eläminen Kemijärvellä onnistuu. Kuntaan on palkattu kansainvälisten asioiden koordinaattori, joka auttaa nuoria asumiseen, opintoihin ja muuhun elämiseen liittyvissä asioissa. Tämän lisäksi opiskelijoiden kotoutumista on tuettu mm. järjestöyhteistyön kautta kouluttamalla heitä esimerkiksi vapaaehtoistyöhön. Nuorille on

myös annettu ylimääräistä kielenopetusta kansalaisopiston kautta. Lisäksi nuoria on autettu mm. kesätöiden hakemisessa. Vastaavia tukitoimia on kunnissa lukematon määrä ja niitä suunnitellaan koko ajan lisää. Lukiokentässä ei ole tietoa tai kokemuksia Suomeen tulleiden lukiolaisten hyväksikäytöstä eri tarkoituksiin.

Pienten lukioiden opiskelijapaikoista saadaan yhteishaussa täytettyä vain pieni osa. Esimerkiksi yksisarjaiseen Kemijärven lukioon hakeutuu vuosittain noin 15 paikallista opiskelijaa. Lähestulkoon samoilla kustannuksilla, jolla heidät koulutetaan, koulutettaisiin helposti Kemijärven lukiossa 15 opiskelijaa lisää. Näille tyhjäksi muutoin jääville opiskelupaikoille kansainvälisiä nuoria valitsemalla koemme vastaavamme mm. yhteiskunnan tulevaisuuden työvoimatarpeisiin sekä paikkakunnan elinvoimaisuuden lisäämiseen. Lisäksi hyödynnämme näin resurssin, jonka opetuksen järjestäjä on lukiokoulutukseen Kemijärvellä osoittanut.

Pienillä paikkakunnilla kansainväliset lukiolaiset ovat tärkeitä myös elinkeinoelämälle. Lukio-opintojen aikana kansainväliset opiskelijat työskentelevät Itä-Lapissa mm. kaupoissa sekä matkailuyrityksissä osa-aikaisin työntekijöinä ja kiireapulaisina. Yritysten mukaan tämä on elintärkeä lisä palveluiden ylläpitämisessä rekrytointihaasteiden keskellä.

Yliopistolain 10 §:n sekä ammattikorkeakoululain 13 a §:n mukaan korkeakoulussa voidaan periä lukuvuosimaksua vieraskieliseen tutkintokoulutukseen hakeutuneelta opiskelijalta. Maksu on ollut vähintään 1500 €. Luonnoksessa todetaan, että korkeakoulujen em. lukuvuosimaksu ei ole vaikuttanut negatiivisesti koulutukseen hakeutuneiden opiskelijoiden määrään. Lukiokoulutuksen lukuvuosimaksun vähimmäismäärä olisi suuruudeltaan noin kuusinkertainen verrattuna edellä mainittuun korkeakoulujen vähimmäislukuvuosimaksuun. Todennäköistä on, tuon suuruiset lukuvuosimaksut tulevat vaikuttamaan negatiivisesti kansainvälisten nuorten hakeutumiseen suomenkieliseen lukiokoulutukseen, koska nuoret maksavat jo suomen kielen opiskelusta ennen maahan tulemistä. Lisäksi nuoret maksavat Suomessa kaikki elämiseen liittyvät kustannukset itse.

Edellä mainitut korkeakoulujen lukuvuosimaksut liittyvät vieraalla kielellä toteutettuihin tutkintoihin. Suomen ja ruotsin kielillä toteutettuihin tutkintoihin ei ole korkeakouluissa tulossa lukuvuosimaksuja. Näemme varsin erikoisena sen, että toisen asteen koulutuksessa suomen tai ruotsin kielillä toteutetut tutkinnot olisivat 1.8.2026 alkaen kansainvälisille opiskelijoille maksullisia ja vastaavia maksuja ei korkeakouluissa ole.

Kuten luonnoksessa todetaan (s. 22), on kansainvälisten lukiolaisten osuus Suomen kaikista lukiolaisista varsin vähäinen. Vuonna 2024 ensimmäistä oleskelulupaa ylioppilastutkinnon suorittamista varten haki 302 nuorta. Koko maan tasolla kansainvälisiä lukiolaisia (EU- ja ETA-alueen ulkopuolelta tulevia) on muutamia satoja. Yksittäisessä lukiossa kansainvälisten opiskelijoiden määrät ovat hillittyjä. Lukiokentällä kansainvälisiä nuoria ei nähdä ongelma, vaan pienten lukioiden arkea rikastuttavana tekijänä. Keskustelun painopisteen toivottaisiin siirtyvän lukiokoulutuksen todellisiin haasteisiin, kuten esimerkiksi lukiolaisten jaksamiseen liittyviin haasteisiin.

Lausuntonne koskien rahoituslain muutoksia

-

Lausuntonne koskien oppivelvollisuuslakiin ehdotettavaa muutosta

-

Lausuntonne koskien tiedonvaihto-oikeuksia

-

Tervonen Ilpo
Kemijärven kaupunki